
विवाहपूर्व समुपदेशन

विवाह हा आयुष्यातील एक अत्यंत महत्त्वाचा सोहळा, नवरा-नवरी एकमेकांना अनुरूप आहेत हे बघण्यासाठी अनेक गोष्टी तपासल्या जातात. आर्थिक-सामाजिक स्तर, शैक्षणिक आर्हता, स्वभाव विशेष, जन्मकुंडली जुळवणे या गोष्टींबरोबरच त्यांच्या आरोग्याबद्दल माहिती करून घेणं हेसुद्धा खूप गरजेचे आहे.

प्र. १) विवाहपूर्व समुपदेशनाची गरज कोणाला आहे?

विवाह निश्चित झालेल्या प्रत्येक जोडप्याला विवाहपूर्व समुपदेशनाची गरज असते. हे समुपदेशन माहितीपत्र व प्रतिबंधात्मक उपाय सुचविणारे असल्यामुळे निरोगी स्त्री-पुरुषांसाठी देखील उपयुक्त ठरते.

प्र. २) या समुपदेशनाचे उद्दिष्ट काय?

- पती-पत्नीचे शारीरिक आरोग्य चांगले असण्याची खात्री करून घेणे.
- अनुवंशिक आजारांची शक्यता असल्यास त्याबाबत लग्नाआधीच योग्य ती माहिती घेणे.

-
-
- लैंगिक संबंधाविषयी योग्य ती शास्त्रीय माहिती मिळवणे.
 - कुटुंब नियोजन व गर्भनिरोधक साधनांचे विविध पर्याय जाणून घेणे.

प्र. ३) लग्नापूर्वी कोणत्या चाचण्या कराव्यात?

- हिमोग्लोबीन, HIV, Hepatitis B आणि C या रक्तचाचण्या स्त्री-पुरुष दोघांनी कराव्या. HIV आणि Hepatitis या जंतुसंसर्गाचे शरीरसंबंधा-दरम्यान संक्रमण होते. म्हणूनच लग्नापूर्वी या तपासण्या करणे महत्त्वाचे आहे.
- स्त्रियांनी रुबेलाची चाचणी (Rubella Ig G test) करणे उपयुक्त ठरते. रुबेला म्हणजेच जर्मन गोवर व्हायरसमुळे होणारा संसर्गजन्य रोग आहे. गर्भावस्थेत स्त्रिला रुबेलाची लागण झाल्यास बाळामध्ये व्यंग निर्माण होऊ शकते. या चाचणीद्वारे या संसर्गाविरुद्ध असलेली रोगप्रतिकारशक्ती तपासण्यात येते व ती नसल्यास रुबेलाची लस देऊन प्रतिकारकशक्ती निर्माण केली जाते.

-
- स्त्री व पुरुष दोघापैकी कोणत्याही कुटुंबातील सदस्यांना काही विशिष्ट अनुवंशिक किंवा जनुकीय आजार असल्यास त्या संदर्भातील तपासणी करावी. Thalassemia व Sickle cell anaemia सारख्या रक्ताच्या आजारांची चाचणी व निदान लग्नापूर्वीच केले तर उत्तम. हे आजार अनुवंशिक असतात. जोडप्यामधील दोघेही या आजाराचे वाहक (carrier) असल्यास बाळामध्ये हा आजार गंभीर रूपामध्ये (major) असू शकतो.

प्र. ४) विवाहानंतरचे कामजीवन सुलभ व निरोगी राहण्यासाठी काय काळजी घेता येईल?

- विवाहानंतरचे कामजीवन सुलभ राहण्यासाठी लैंगिक संबंधाविषयी स्त्री-पुरुष दोघांनाही शास्त्रीय माहिती असणे अत्यंत आवश्यक आहे. इंटरनेट, दूरदर्शन, चित्रपटासारख्या माध्यमांमधून शरीरसंबंधाविषयी अतिरंजित माहिती दिली जाते, यामुळे निर्माण होणाऱ्या गैरसमजुतींमुळे कधीकधी शरीरसंबंधात अडचणी येतात व त्यामुळे नातेसंबंधातही समस्या निर्माण होऊ शकतात. म्हणूनच याविषयी काही

शंका किंवा भीती असल्यास त्याची माहिती इतर कोणत्या माध्यमातून अथवा मित्र-मैत्रिणींकडून घेण्यापेक्षा डॉक्टरांशी प्रत्यक्ष बोलून घ्यावी व शंका निरसन करून घ्यावे.

- शारीरिक संबंधाच्या वेळी गुप्तांगांची योग्य स्वच्छता राखण्याबाबत दोघांनी जागरूक राहावे. त्याविषयी घ्यावयाची काळजी कोणती ही माहिती डॉक्टरांकडून घ्यावी. ही स्वच्छता न राखल्यास स्त्रीपुरुष दोघांना मूत्रमार्ग किंवा योनीमार्गाचा जंतुसंसर्ग होऊ शकतो.

प्र. ५) गर्भनिरोधनाच्या विविध पद्धतींबद्दल काय माहिती असणे आवश्यक आहे?

नको असलेल्या गर्भधारणेची भीती व अशी गर्भधारणा यामुळे वैवाहिक संबंधावर ताण येऊ शकतात. नको असताना गर्भधारणा झाल्यास जोडपी गर्भपातासाठी येतात, गर्भपात करताना निर्माण होणारा धोका लक्षात घेऊन खरंतर अशी गर्भधारणा टाळणेच योग्य. म्हणूनच लग्नानंतर किती काळाने गर्भधारणा करायची व तोपर्यंत कोणते साधन वापरायचे याबाबत दोघांनी एकमेकांशी स्पष्ट व खुलेपणाने चर्चा करावी व वैद्यकीय सल्ला घ्यावा.

डॉक्टरांकडे जाऊन कंडोम, गर्भनिरोधक गोळ्या यासारख्या गर्भनिरोधक पद्धतीची सविस्तर, शास्त्रीय माहिती घ्यावी व त्यातून योग्य पर्यायाची निवड करावी.

गर्भनिरोधनाच्या विविध साधनांबद्दल समाजात अजूनही बरेच गैरसमज आहेत. त्यामुळे डॉक्टरांकडून मिळालेल्या शास्त्रीय माहितीवरच विश्वास ठेवावा.

पती-पत्नी दोघांचेही आरोग्य उत्तम राहिले तर कौटुंबिक सौख्य टिकू शकते. म्हणूनच लग्नपूर्वीच्या समुपदेशनाच्या संधीचा योग्य फायदा घेऊन कायमस्वरूपी आरोग्यदायक जीवनशैलीची सुरुवात करावी.

प्र. ६) विवाहविषयक सर्वसाधारण गैरसमज कुठले आढळतात?

विवाह ठरवतांना मुलगा-मुलगी यांचा रक्तगट एकच असणे किंवा मुलीचा रक्तगट निगेटिव्ह असणे हा अडथळा मानला जातो. वास्तवात पती-पत्नीचा रक्तगट समान असण्याने कुठलाही धोका नसतो. तसेच मुलीचा रक्तगट निगेटिव्ह असला तरी त्यामुळे मूल न होणे यासारखे धोके नसतो. अशा वेळी आपल्या डॉक्टरांशी मोकळेपणाने चर्चा करावी.

काही समाजात नात्यात विवाह ठरवण्याची प्रथा असते. उदा. आते-मामे भावंड / मामा नात्यात लग्नामुळे काही समस्या उद्भवू शकतात. उदा. जनुकीय आजार गंभीर प्रमाणात पुढच्या पिढीमध्ये संक्रमित होणे. त्यामुळे नात्यात लग्न करणे टाळणे इष्ट. मुलीचे वय १८ पेक्षा जास्त व मुलाचे वय २१ पेक्षा जास्त असावे. कायदानुसारही १८ वर्षे वयापेक्षा कमी वयात लग्न करणे गुन्हा आहे.

■

